

Delfickie inskrypcje honoryfikacyjne – popularnonaukowe streszczenie

Dlaczego inskrypcje honoryfikacyjne?

Celem mojego projektu jest przebadanie delfickich inskrypcji honoryfikacyjnych (*tituli honorarii*), dokumentów uchwalonych przez obywateli Delf w czasach hellenistycznych i rzymskich (okres od ok. 323 r. p.n.e. do ko. ca II w. n.e.). *Tituli honorarii* s to stosunkowo krótkie napisy wyrze najcz eiej na bazach pomników, rzadziej na stelach czy kolumnach. Celem inskrypcji honoryfikacyjnej była gratyfikacja zasłu onych zarówno dla miasta, jak i dla sanktuarium dobroczy ców. *Euergeci* (gr. 'czyni cy dobro') w zamian za swe ofiary, słu b , datki czy fundacje na rzecz miasta byli nagradzani przez mieszka ców *polis* licznymi przywilejami i zaszczytami. Pomniki były zaliczane w całym wiecie grecko-rzymskim do najbardziej zaszczytnych honorów. Ich wyj tkowo polegała na efekcie wizualnym, wysokim koszcie wykonania, oraz na ich trwało ci. Na bazach pomników ryto napisy upami tniaj ce zarówno osoby uhonorowane, jak i organy b d instytucje, które owe pomniki wystawiały b d fundowały. I to wła nie te napisy honoryfikacyjne b d przedmiotem moich bada . Z Delf z czasów hellenistycznych i rzymskich zachowała si ogromna liczba ponad 800 inskrypcji honoryfikacyjnych. Tak obszerny, jak dot d niezbadany materiał ródłowy dostarczy wielu nowych informacji dotycz cych zagadnie , które b d chciała przebada w ramach mojego projektu.

Dlaczego Delfy?

Fenomen Delf, stosunkowo niewielkiej greckiej *polis*, polega na tym, i sławn dorównywały najwi kszym greckim miastom. Przebadanie delfickiej kultury honoryfikacyjnej jest szczególnie interesuj ce z uwagi na fakt, i przez wiele lat badania koncentrowały si głównie na Atenach i Sparcie. Sparta kusila badaczy sw wyj tkow organizacj i militarnym charakterem, podczas gdy Ateny dostarczyły najwi kszej ilo ci ródel. Po wielu wiekach zapomnienia, Delfy na nowo zostały odkryte dopiero pod koniec XIX w. dzi ki wykopaliskom prowadzonym przez francuskich badaczy. Od tego czasu wiele atramentu wylano opisuj c barwne dzieje sanktuarium Apollona, wi te wojny, wyrocznie głozone przez Pyti , sporo prac powstało po wi conych Amfiktionii czy Plutarchowi, który pełnił rol kapłana w Delfach, oraz jego filozoficznym dziełom. W cieniu słynnego sanktuarium przez wieki funkcjonowała mała *polis* która jak dot d nie doczekała si nale ytej uwagi badaczy. Ponad 800 zachowanych inskrypcji honoryfikacyjnych z Delf pozwoli nam na nowo odkry dzieje *polis* Delfijczyków, ustrój miasta, jego organizacj , mieszka ców, społecze stwo, szeroko rozumian kultur honoryfikacyjn , jak i relacje Delf z innymi greckimi *poleis*, z monarchami hellenistycznymi i z Rzymem, co pozwoli nam przebada histori polityczn i społeczn tej niezwyklej *polis*.

Cele projektu?

Innowacyjno mojego projektu polega na holistycznym przebadaniu jednej z najliczniejszych kategorii delfickich inskrypcji, jest to zadanie, którego nikt do tej pory si nie podj ł. Ponadto epigraficzne, archeologiczne, filologiczne i historyczne uj cie tematu nadaje mojemu projektowi interdyscyplinarny charakter. Badania nad inskrypcjami honoryfikacyjnymi pozwol nie tylko przebada delfickie *tituli honorarii*, ale i umo liwi prze ledzenie zmiany jaka zaszła w delfickiej kulturze nadawania pomników w czasach poklasycznych. Badania nad kultur honoryfikacyjn greckich *poleis* ciesz si ju od pewnego czasu sporym zainteresowaniem badaczy. 'Zwyczaj nadawania pomników' (ang. 'statue habit') był zjawiskiem wyj tkowym, charakterystycznym dla wiata greckiego i rzymskiego. Pocz tek tego niezwyklej zjawiska si ga roku 600 p.n.e., podczas gdy jego kres nadszedł ok. roku 600 n.e. W tym czasie w greckich i rzymskich miastach wzniesiono tyse pomników wykonanych z br zu i marmuru. adna wcze niejsza ani pó niejsza kultura nie odznaczyła si tak ogromn ilo ci ufundowanych i wystawionych na widok publiczny pomników. Jednym z celów mojego projektu b dzie sprawdzenie, czy w zwyczaju nadawania pomników w Delfach istniał jaki model, motyw przewodni. Je li tak – to jakie były jego cechy charakterystyczne, czym si odznaczał i wyró niał? Co miało wpływ na jego ewentualn ewolucj ? Jak delficka kultura nadawania pomników wpisuje si w ten ogólnogrecki fenomen? Jakie zmiany w systemie uchwalania inskrypcji honoryfikacyjnych dla zasłu onych dobroczy ców Delf przyniosło nadej cie Rzymu?

W swych badaniach skupi si na przeanalizowaniu:

- instytucji odpowiedzialnych za wystawienie pomników w miejscach publicznych w Delfach. Wa na b dzie kwestia kto, oprócz Zgromadzenia i Rady, miał prawo wystawi pomnik na terenie Delf
- przeanalizuj lokalizacj pomników ufundowanych w Delfach bior c pod uwag topografi miejsca. Postaram si odpowiedzie na pytania gdzie wystawiono najwi cej pomników w Delfach, czy na agorze, wi tyni, czy w mie cie? Które miejsce uwa ane było za najzaszczytniejsze? Czyje pomniki fundowano w najznakomitszych miejscach?
- ponadto przebadam *tituli honorarii* pod wzgl dem j zykowych, skupiaj c si na zastosowanych w inskrypcjach zabiegach retorycznych, oraz na hortatywnym charakterze inskrypcji
- sw uwag skupi równie na przebadaniu osób uhonorowanych pomnikami w Delfach, dziel c nagrodzonych na cudzoziemców (np. obywateli innych greckich *poleis*, monarchów hellenistycznych, wysokich urz dników rzymskich, czy cesarzy), oraz na obywateli miasta
- osobno przebadam dekoracje i rysunki zachowane na bazach delfickich pomników
- na ko cu skupi si na zagadnieniach ekonomicznych, czyli na kosztach wystawienia pomników w Delfach.

Mój projekt wpisuje si w popularn w ostatnich latach mi dzynarodow dyskusj po wi con greckiej kulturze honoryfikacyjnej oraz zwi zków pomi dzy wystawianiem pomników a zagospodarowaniem publicznej przestrzeni greckich miast okresu hellenistycznego i rzymskiego. W ród czołowych badaczy wy ej wspomnianych zagadnie wymieni nale y J. Ma, autora ksi ki *Statues and Cities* (2013), G.J. Olivera, który przebadał ate skie pomniki (2007, *Space and the visualization of power in the Greek*), oraz R.R.R. Smitha, autora liczných publikacji po wieconych greckiej kulturze honoryfikacyjnej. Warto równie wspomnie dwa mi dzynarodowe projekty badawcze, jeden francusko-holenderski 'Civic honours', a drugi brytyjski 'The last statues of antiquity'. Celem obydwu projektów jest holistyczne spojrzenie na zagadnienia zwi zane z szeroko rozumian kultur honoryfikacyjn czasów rzymskich. Pierwszy z wymienionych projektów nie uwzgl dnia Delf, drugi natomiast rozpoczyna si w III w n.e., a wi c w momencie, na którym ja ko cz swoje badania. Zatem mój projekt stanowi b dzie zarówno rozszerzenie jak i

uzupełnienie rozważań innych badaczy.

Na koniec zaznaczyć należy, iż terminy 'statue habit' i 'statue culture', powszechnie stosowane przez zagranicznych badaczy (np. przez J. Ma, R.R.R. Smith'a, czy G.J. Oliver'a), nie funkcjonują w polskiej literaturze przedmiotu, co skutkuje trudnościami w oddaniu w języku polskim dokładnego znaczenia owych zwrotów. Uwidacznia to jak bardzo temat greckiej 'kultury honoryfikacyjnej' jest zaniedbany na polskim gruncie i należy prosić o przebadanie i ustalenie powszechnie obowiązującej terminologii.